

Följebrev till meddelandebladet om ”Nya bestämmelser i socialtjänstlagen den 1 januari 2011”.

Under våren 2010 fick Socialstyrelsen flera regeringsuppdrag med ursprung i propositionen ”Värdigt liv i äldreomsorgen”. Flera av uppdragen ska bl.a. verka för att den nationella värdegrunden som skrivs in i socialtjänstlagen den 1 januari 2011 förankras i verksamheterna och börjar tillämpas. Enligt uppdragen ska Socialstyrelsen göra följande:

- Stödja kommunerna i framtagandet av lokala värdighetsgarantier.
- Utveckla kriterier och system för värdegrundsmärkning.
- Ta fram underlag för en utbildning i den nationella värdegrunden för lämpliga personalkategorier såsom t.ex. biståndshandläggare och arbetsledare inom kommunalt och enskilt bedrivna äldreomsorg.
- Ta fram ett handlednings- och informationsmaterial för att berörda personer ska få kännedom och kunskaper om värdegrunden.
- Ta fram förslag till nationell ledarskapsutbildning inom äldreomsorgen.
- Utveckla ett nationellt instrument som underlag för behovsbedömning.
- Ta fram ett vägledande underlag för precisering av grundläggande och specialiserade kunskaper som behövs i arbete inom äldreomsorg.
- Ge vägledning för att äldre med psykisk ohälsa ska få ökat stöd.
- Ta fram och publicera en webbaserad kunskapsportal inom äldreområdet.

Alla uppdragen ovan har det gemensamt att de ska skapa förutsättningar för att äldre ska få ett värdigt liv inom äldreomsorgen. Nedan följer en kort presentation av uppdragen. Informationen ges utifrån läget december 2010. Under arbetets gång kan förändringar komma att ske.

Lokala värdighetsgarantier

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att stödja framtagandet av lokala värdighetsgarantier. En lokal värdighetsgaranti är en detaljerad beskrivning av hur man lokalt i en kommun arbetar inom äldreomsorgen. Det kan t.ex. gälla specifika insatser, vilken kompetens personalen har eller hur man arbetar för att enskilda äldre personer med insatser ska få inflytande över hur och när insatserna utförs. Genom lokala värdighetsgarantier får den äldre, anhöriga och medborgare en bättre bild av vad de kan förvänta sig av äldreomsorgen. Genom en ny bestämmelse i lagen (2001:453) om vissa kommunala befogenheter blir det också möjligt att kompensera den äldre personen i de fall kommunen inte kan leva upp till garantin.

Införandet av lokala värdighetsgarantier är ett frivilligt åtagande som görs av den beslutande nämnden. Garantierna ska vara möjliga att tillämpa i såväl kommunala som enskilda verksamheter.

Uppdraget ska redovisas till regeringen den 30 juni 2011.

Kontaktperson: Anders Bergh

Tfn: 075-247 3172, e-post: anders.bergh@socialstyrelsen.se

Värdegrundsmärkning

En verksamhet inom äldreomsorgen – exempelvis ett äldreboende eller en hemtjänstenhet, såväl kommunalt som enskilt driven – ska kunna ansöka om att bli värdegrundsmärkt. Märkningen ska markera att den service och omsorg som verksamheten erbjuder ges på ett sådant sätt att den slår vakt om den enskildes värdighet och välbefinnande.

Värdegrundsmärkningen ska ge en mer fördjupad bild och förmedla att den verksamhet som blivit märkt också uppfyller vissa kriterier som anses ge goda förutsättningar för att erbjuda äldre ett värdigt liv. Värdegrundsmärkningen är tänkt att vara ett komplement till andra system, äldre guiden och den statliga tillsynen, som redovisar kvalitet inom äldreomsorgen.

Socialstyrelsens uppdrag består dels i att ta fram kriterier för vad verksamheterna ska uppfylla för att bli värdegrundsmärkt, och dels att ta fram ett system för värdegrundsmärkning. Systemet ska ge lösningar på frågor som:

- Vem ska utföra värdegrundsmärkningen?
- Hur länge ska märkningen gälla?
- Hur ska kriterierna kunna utvecklas över tid?
- Ska en märkning kunna dras tillbaka?

Uppdraget ska redovisas till regeringen den 31 mars 2013.

Kontaktperson: Anders Bergh,

Tfn: 075-247 3172, e-post: anders.bergh@socialstyrelsen.se

Utbildning i värdegrundsarbete

Värdegrund, förhållningssätt, bemötande och etik är viktiga kompetensfrågor. Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att ta fram underlag för en utbildning i den nationella värdegrunden för lämpliga personalkategorier inom äldreomsorgen. Förutom biståndshandläggare och första linjens chefer med budget- och personalansvar inom kommunalt och enskilt bedriven äldreomsorg, planeras utbildningen i första hand även att riktas till MAS/MAR (medicinskt ansvarig sjuksköterska respektive medicinskt ansvarig för rehabilitering).

Utbildningen planeras omfatta 7,5 högskolepoäng och påbörjas hösten 2011. Målet med utbildningsinsatsen är att öka kompetensen i värdegrundsfrågor och på så sätt stödja arbetet med att tillämpa den nationella värdegrunden. Utbildningen ska även vara webbaserad. Socialstyrelsen ska genomföra upphandling av utbildningen.

Uppdraget ska redovisas till regeringen den 30 november 2013.

Kontaktperson: Susanna Wahlberg,

Tfn: 075-247 3262, e-post: susanna.wahlberg@socialstyrelsen.se

Handlednings- och informationsmaterial om värdegrunden

För att underlätta kunskaperna om värdegrunden har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram ett handledningsmaterial för personal inom äldreomsorgen. Syftet är att stödja utförarnas arbete med värdegrunden och inspirera till utvecklande samtal och reflektioner kring värdegrundsfrågor. Materialet ska spridas till både kommunalt och enskilt bedriven äldreomsorg och finnas i webbaserad form.

Ett informationsmaterial ska tas fram för att ytterligare öka kännedomen om den nationella värdegrunden. Informationsmaterialet ska beskriva de olika aspekterna som tillhör värdegrunden samt ge konkreta exempel på hur värdegrunden kan tillämpas. Materialet ska vända sig till äldre personer, deras anhöriga och allmänheten. Det ska också vara utformat för att användas i äldreomsorgens samtliga verksamheter och finnas i webbaserad form.

Uppdraget ska redovisas till regeringen den 31 mars 2012.

Kontaktperson: Susanna Wahlberg,

Tfn: 075-247 3262, e-post: susanna.wahlberg@socialstyrelsen.se

Ledarskapsutbildning för chefer inom äldreomsorgen

Det är centralt för en fungerande äldreomsorg att det finns kunniga ledare som kan stödja personalen. I ett första skede ska Socialstyrelsen utarbeta ett vägledande underlag avseende vilka kunskapsbehov som finns för ledare inom äldreomsorgen. Vidare ska ett förslag till nationell utbildning för chefer inom äldreomsorgen tas fram.

Utbildningen planeras omfatta 30 högskolepoäng. Målgruppen är första linjens chefer med budget- och personalansvar inom kommunalt och enskilt bedriven äldreomsorg. Målet med utbildningen är att den ska ge cheferna ökad kompetens att uppfylla nationella och lokala mål samt göra dem bättre rustade att stödja och handleda personal i riktning mot en evidensbaserad och värdig äldreomsorg.

Uppdraget ska redovisas till regeringen den 31 mars 2011.

*Kontaktperson: Susanna Wahlberg,
Tfn: 075-247 3262, e-post: susanna.wahlberg@socialstyrelsen.se*

Utveckling av instrument som underlag för behovsbedömning

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att utveckla ett nationellt instrument som underlag för behovsbedömning i äldreomsorgen. Med instrument menas här ett frågeformulär med fasta svarsalternativ, som är väl utprovat för målgruppen.

Ett instrument ska kunna fungera som ett stöd för biståndshandläggaren i utredningen av den enskildes behov av äldreomsorg. Användandet av bedömningsinstrument antas kunna bidra till både en mer strukturerad bedömning av den enskildes behov och en mer likartad bedömning över landet.

Utvecklingsarbetet utgår från WHO's klassificering av bland annat funktionstillstånd (IFC) och genomförs i samarbete med regeringsuppdraget om handläggning och dokumentation i äldreomsorgen med nationellt fackspråk.

Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 20 februari 2013.

*Kontaktperson: Elizabeth Åhsberg
Tfn: 075-247 4037, e-post: elizabeth.ahsberg@socialstyrelsen.se*

*Kontaktperson (Nationell modell för att bestämma äldres behov och insatser med nationellt fackspråk): Ann-Kristin Granberg
Tfn: 075-247 3371, e-post: ann-kristin.granberg@socialstyrelsen*

Värdegrunden en del av kompetensen bland äldreomsorgens personal

Socialstyrelsen har även ett uppdrag som handlar om att ge vägledning om vilka kunskaper som vårdbiträden och undersköterskor bör ha för att arbeta med vård och omsorg till äldre personer.

Projektet är indelat i två delar.

- Ett vägledningsdokument om vilka kunskaper som är lämpliga att ha för vårdbiträden eller undersköterskor som ger vård och omsorg till äldre. Uppdraget ska redovisas till regeringen den 1 juli 2011
- Ett vägledningsdokument om kunskaper som spetskompetensutbildningar riktade till vårdbiträden och undersköterskor bör innehålla. De spetskompetensutbildningar som avses berör områdena: demens och psykisk sjukdom, omsorg och vård i livets slut, funktionsbevarande omsorg (emotionell, social och fysisk förmåga) samt måltid, kost och näring. Denna del ska redovisas till regeringen före den 31 december 2011.

Kontaktperson: Niklas Bjurström

Tfn: 075-247 3566, e-post: niklas.bjurstrom@socialstyrelsen.se

Ökat stöd till äldre med psykisk ohälsa

Socialstyrelsen har bl.a. i rapporten Äldres psykiska ohälsa – en fördjupad lägesrapport om förekomst, verksamheter och insatser (2008) – konstaterat att äldres psykiska ohälsa är ett eftersatt område. Det är viktigt att äldre personer garanteras adekvat vård och behandling vid psykisk ohälsa på samma villkor som yngre. Psykisk ohälsa hos äldre kan inte reduceras till enbart en äldreomsorgsfråga och får inte hänskjutas till andra verksamheter eller insatser än de som erbjuds den övriga befolkningen. Det saknas inte kunskap om äldres psykiska ohälsa och vilka metoder som är effektiva för att möta ohälsan, men kunskapen är inte tillräckligt spridd.

Socialstyrelsen har fått regeringens uppdrag att ta fram vägledning för att utveckla det psykiatriska stödet till äldre personer med psykisk ohälsa, sjukdom eller funktionsnedsättning. Syftet är att bidra till att den psykiatriska vården och stödet till äldre personer förbättras, så att de garanteras en kunskapsbaserad, säker vård och omsorg på lika villkor som övriga befolkningen. Uppdraget omfattar utveckling av sam-

verkan mellan kommun och landsting med särskild satsning på kompetenshöjning och primärvården.

Förutom vägledningsaktiviteter ska Socialstyrelsen lämna förslag till hur en fortsatt utveckling av det psykiatriska stödet till äldre ska ske.

Socialstyrelsen ska redovisa uppdraget till regeringen senast den 31 maj 2012.

Kontaktperson: Helene Wirandi

Tfn: 075-247 3736, e-post: helene.wirandi@socialstyrelsen.se

Webbaserad kunskapsportal inom äldreområdet

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla en teknisk plattform för webbaserad förmedling av kunskap för personal på alla nivåer som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning respektive arbetar med vård och omsorg om äldre.

I uppdraget ingår även att Socialstyrelsen ska ansvara för kunskapsportalen samt den webbaserade kunskapens aktualitet, relevans och kvalitativa innehåll samt att utreda frågor om kunskapsportalens utvecklingsmöjligheter och organisation.

Det långsiktiga målet med kunskapsportalen är att den i hög utsträckning ska bidra till att vård- och stödinsatser är trygga, säkra och av god kvalitet samt att de utgår från evidensbaserade metoder och arbetssätt. Den webbaserade nationella kunskapsportalen syftar till att strukturera den relevanta kunskap som redan finns inom såväl psykiatriområdet som äldreområdet samt den kunskap som successivt växer fram.

Syftet med portalen är också att underlätta kunskapsstyrning, kunskaps-spridning och kunskapsinhämtning samt att främja att personal på alla nivåer använder den mest aktuella kunskapen och de bästa metoderna och modellerna.

Kunskapsportalen kommer att få en viktig roll vad gäller att sprida information om, och kunskap från, de uppdrag som Socialstyrelsen fått med koppling till propositionen ett "Värdigt liv i äldreomsorgen".

Utredningsuppdraget redovisas till regeringen den 1 februari 2011 och kunskapsportalen ska lanseras och driftsättas den 31 maj 2011.

Kontaktperson: Ulrika Freiholtz

Tfn: 075-247 3175, e-post: ulrika.freiholtz@socialstyrelsen.se